

**Andragoogika.
Õppimine täiskasvanueas ja
täiskasvanu õppijana**

Andragoogika **osakond**

**Kristiina Krabi
Tallinna Ülikool**

Eesmärgid-küsimused

- Kuidas tunnetada ja teadvustada end koolitajana paremini?
- Mida tähendab ja kuidas olla andragoog?

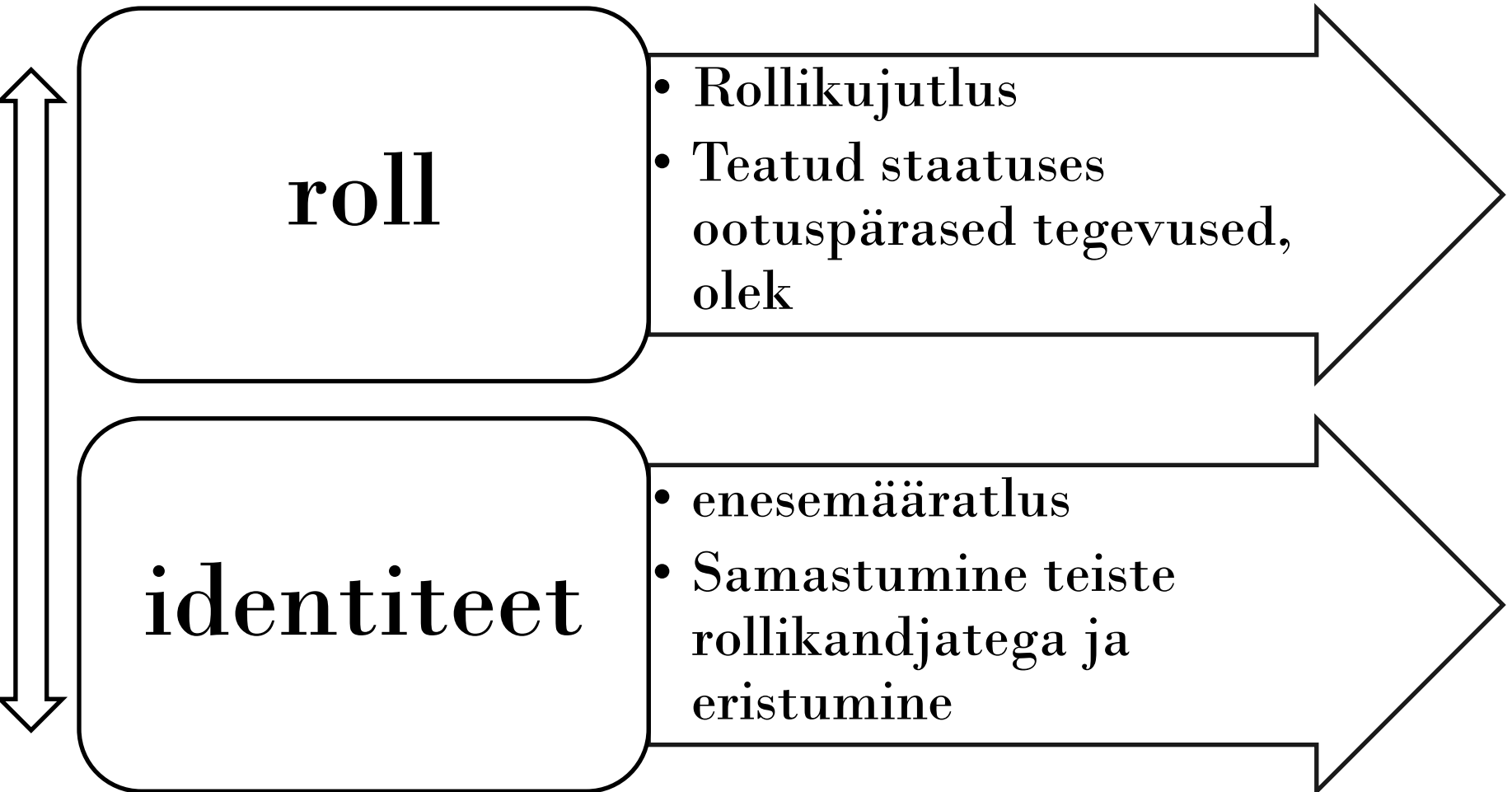
Kokkulepped

- OSAVÕTT
- USALDUS
- SUHTLEMINE
- KOOSTÖÖ

Mõtlemiseks ja aruteluks

- Mida tähendab Sinu jaoks koolitajaks olemine?
- Mida tähendab Sinu jaoks mesinike koolitajaks olemine?
- Mina koolitajana

Koolitaja roll ja identiteet

Koolitaja rollikujutus

- Teadmiste jagaja
- Vastuste andja
- Innustaja
- Õigete küsimuste küsija
- Mõtete ärataja
- Organiseerija
- Asjatundja
- Juhendaja
- Motiveerija
- uurija
- Suhtleja, mõjustaja
- hindaja

Rolli arenemise astmed

- **ROLLIKS VALMISTUMINE**
- **ROLLI VÕTMINE**
- **ROLLI MÄNGIMINE**
- **ROLLI LOOMINE
IDENTITEET**
- **ROLLI ALAARENEMINE**
- **ROLLI ÜLEARENEMINE**

- **(J. L. Moreno)**

Andragoogika

- ... Teadus ja kunst, mis aitab täiskasvanuil õppida (M. Knowles)
- Andragoogiline lähenemine: õppija õppimine, areng ja selle mitmekülgne ja tulemuslik toetamine

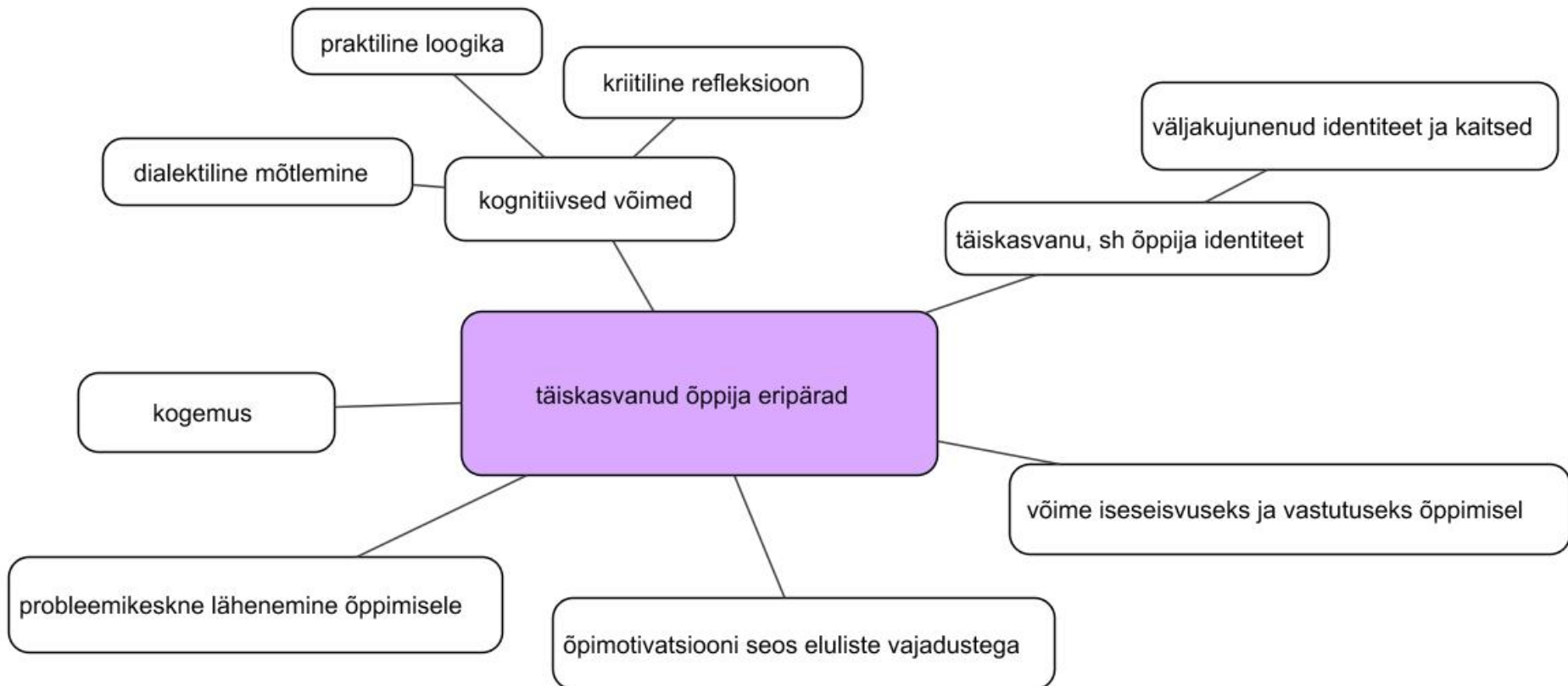

KES ON TÄISKASVANUD ÕPPIJA?

- Täiskasvanut käsitatakse õppijana eelkõige koolituse kontekstis.
- Kvalifikatsioon.
- Õiguslik, bioloogiline, sotsiaalne, psühholoogiline küpsus
(Jarvis 1998; Kasworm 2003):

Täiskasvanud õppija (Knowles)

	LAPS	TÄISKASVANU
Minapilt	sõltuv	ennastjuhtiv
Kogemus	Ei ole keskne	Rikas õppimise allikas
Õpivalmidus	Loomulik huvi, Sotsiaalne sund	Sotsiaalsete rollidega seotud arenguülesanded
Ajaline perspektiiv	Õpitu rakendamine tulevikus	Vahetu õpitu rakendamine
Orientatsioon õppimisel	aine keskne	probleemikeskne

Andragoogiline probleem

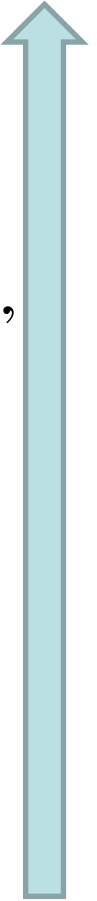
- Täiskasvanu kui enesearengu subjekt

Õppimise definitsioon

- Õppimine on tegevus iseenda muutmisel - õppimine kui eksistentsiaalne protsess
  - Muutuvad teadmised, oskused, hoiakud, väärtused, emotsioonid, tunnetus ja teadvus enda ja maailma kohta (Jarvis, 2008, 14)

Õppimise tasandid

- Isiksuse muutus, identiteet, subjektsus
- Hoiakute, väärtuste muutumine
- Uue loomine
- Rakendamise teoretiseerimine, hüpoteeside püstitamine, rakendamine uues kontekstis
- Rakendamine (algtasemel, oskuslik, vilunud – tegevuspõhimõtete ja strateegiate muutus)
- Oskusteadmine – teadmine kuidas
- Mõistmine – seoste välja toomine
- Teadmine – meeldejätmise, äratundmine, nimetamine, arusaamine, ümbersõnastamine

Koolitus ja õpe

- Õpe on õppimise ja õpetamise koostoimel toimuv sihipärane protsess õppija arenguks ja õppimiseks.
- Täiskasvanute koolitus on organiseeritud õppetegevus, mille käigus täiskasvanud arendavad oma võimeid ja/või parandavad erialaseid, kutse-, ametialaseid oskusi.

Koolituse liigid

- Tasemekoolitus
- Vabahariduslik koolitus
- Töölalane koolitus
- Formaalõpe
- Mitteformaalõpe
- Informaalne õpe

Koolitusprotsess

kavandamine

- Koolitusvajadus,
- koolituse eesmärk,
- sihtgrupp (õppijad),
- koolituse sisu,
- meetodid, võtted, materjalid,
- ressursid

läbiviimine

- Õppimiseks tingimuste loomine
- Suhe ja suhtlemine

hindamine

- Mõju ja teostus

Erinevad lähenemised õppele

- Instruksionaalne
- Konstruktivistlik
- Sotsiaalkonstruktivistlik

- Erinevates lähenemistes mõistetakse õppimist erinevalt, mistõttu kujunevad ka erinevused õppe eesmärkides, õppija ja õpetava inimese rollides.

Erinevad lähenemised õppele

<i>Lähenemised õppele</i>	<i>Instruktsionaalne</i>	<i>Konstruktivistlik</i>	<i>Sotsiaalkonstruktivistlik</i>
<i>Õppeprotsessi keskmes</i>	ainesisu ja õpetaja; vastutus õppija õppimise eest on õpetajal	õppeprotsessi keskmes on õppija, vastutus õppimise eest on õppijal ja õpetajal	õppeprotsessi keskmes on grupp, vastutus õppimise eest on grupil, õppijal ja õpetajal
<i>Õppija roll</i>	õppija on passiivne vastuvõtja	õppija on aktiivne teadmiste ja tähenduste looja	õppija on grupis aktiivselt teadmiste ja tähenduste looja
<i>Õpetaja roll</i>	juht, ekspert	õpivõimaluste kujundaja, suunaja	interaktsiooni ja grupiprotsesside kujundaja ja toetaja

Õppija rollid õpituatsioonis

(sotsiaalkonstruktivistlikus käsituses)

- enda kui õppija ja õppimisprotsessi tundja, reflekteerija, uurija (metakognitsioon),
- oma arengust huvitatu, motiveeritud, õppimise algataja,
- kavandaja – isiklike arengu-õppimiseesmärkide seadja ja väljendaja,
- aktiivne kogemuse, info otsija, mõtestaja, tähenduslikuks muutja, tähenduste konstrueerija, seostaja,
- küsija, uurija, probleemide lahendaja koostöös teistega,
- valikute tegija,
- kirjalik ja suuline suhtleja (mitte passiivne vastuvõtja),
- looja (vastandina reageerijale),
- vastutaja enda õppimise eest,
- (vastutaja gruppi panustamise ja grupi õppimise eest),
- oma õppimise hindaja ja tagasisidestaja

Koolitusvajadus

- erinevus tegeliku ja soovitud olukorra vahel, mida koolituse abil saab vähendada (Sork, 2005).
Koolitusvajadust võib määratleda ka probleemina ja koolituse eesmärgiks on selle probleemi lahendamine (Dubois & Rothwell 2004).
- Koolitusvajaduse analüüs on andmete kogumise protsess, et selgitada välja, millised koolitusvajadused on olemas, et koolitus aitaks saavutada organisatsiooni, indiviidi vt eesmärke (Gould jt 2005).

Koolituse funktsioonid

- Informatiivne -
  - Kompensatoorne
  - Adapteeriv
  - Tunnetuslik
  - Ekspressiivne
  - Arendav
-
- (Märja jt, 2003, 125)

Koolituse kavandamise lähenemisviisid

- *süsteemne* – lähtutakse tulemustest;
- *intellektuaalne* – lähtutakse ainesisust;
- *Probleemikeskne* – lähtutakse probleemist;
- *loov, eksperimentaalne* – põhineb õppimisel ja õpetamisel läbi eksperimendi ja grupi protsessi dünaamikal. Tulemused määratletakse õppeprotsessi käigus;
- *treening/töötuba* – oskustest lähtuv.

(Fray, Ketteridge & Marshall, 1999)

Õppijana toob täiskasvanu õppeprotsessi kaasa

- *oma kogemused (sh perekondlikud, hariduslikud).*
- *vajadused.*
- *väljakujunenud teadmised, arusaamad, hoiakud, väärtused (maailmapildi).*
- *väljakujunenud eneseteadvuse (identiteedi) ja psühholoogilised barjäärid.*
- Need kõik on oluliseks ressursiks õppeprotsessis. Kui neid eiratakse, tunneb täiskasvanu ennast ja oma kogemusi kõrvaletõrjutuna.
- Täiskasvanud õppijal ja koolitajal kui õppimise toetajal on vajadus mõista õppija kogemusi, kuna kogemus on õppimise ressursiks.

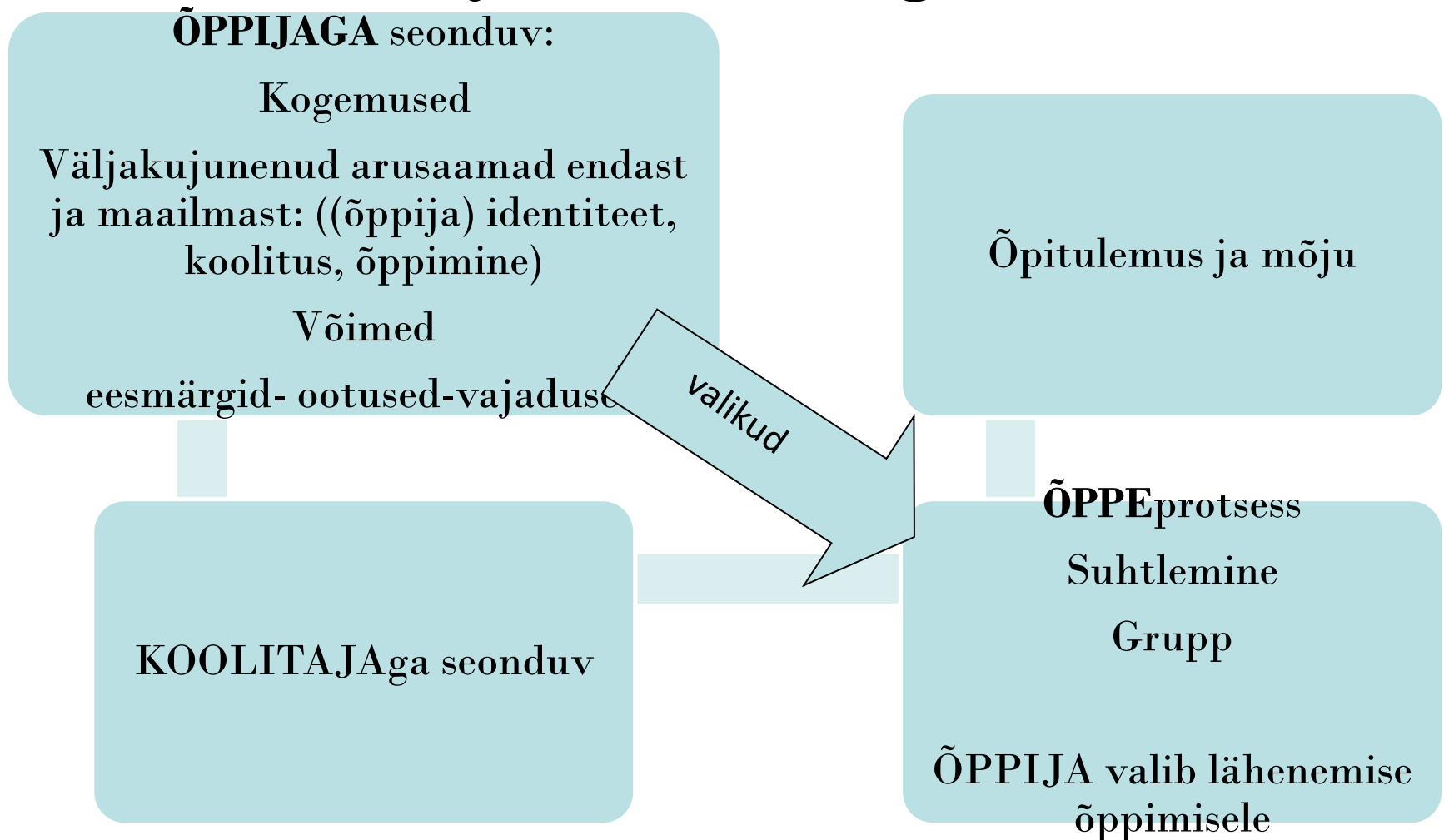
- Koolituse läbiviimisel lähtutakse **koolituse andragoogilistest aspektidest**:
  - koolitus kui võimalus kogemuse aktiveerimiseks ja analüüsiks;
  - koolitus kui võimalus iseseisvaks mõtlemiseks ja teadmiste loomiseks;
  - koolitus kui võimalus koostööks ja aktiivseks tegutsemiseks (Jõgi ja Lõhmus 1996: 54).

ÕPPIJA
- kogemused
- väljakujunenud arusaamad
endast ja maailmast
(õppija identiteet, koolitus, õppimine)
- võimed
- eesmärgid-vajadused

Õpiprotsessis
toimetulek ja toimimine

õpitulemus
ja õppimise mõju

Õppeprotsessis õppimist mõjutavad tegurid

Pühapäevased slaidid

Täiskasvanud õppija (Knowles)

LAPS

TÄISKASVANU

Minapilt

sõltuv

ennastjuhtiv

Kogemus

Ei ole keskne

Rikas õppimise allikas

Õpivalmidus

Loomulik huvi,
Sotsiaalne sund

Sotsiaalsete rollidega
seotud arenguülesanded

Ajaline perspektiiv

Õpitu rakendamine
tulevikus

Vahetu õpitu rakendamine

**Orientatsioon
õppimisel**

ainekeskne

probleemikeskne

ANDRAGOOGILINE LÄHENEMINE

- Põhiprotsess õppes: õppija areng ja õppimine

Koolitajal oluline mõista õppimist

Koolitaja valib õppija õppimise toetamiseks
põhejndatud rolle

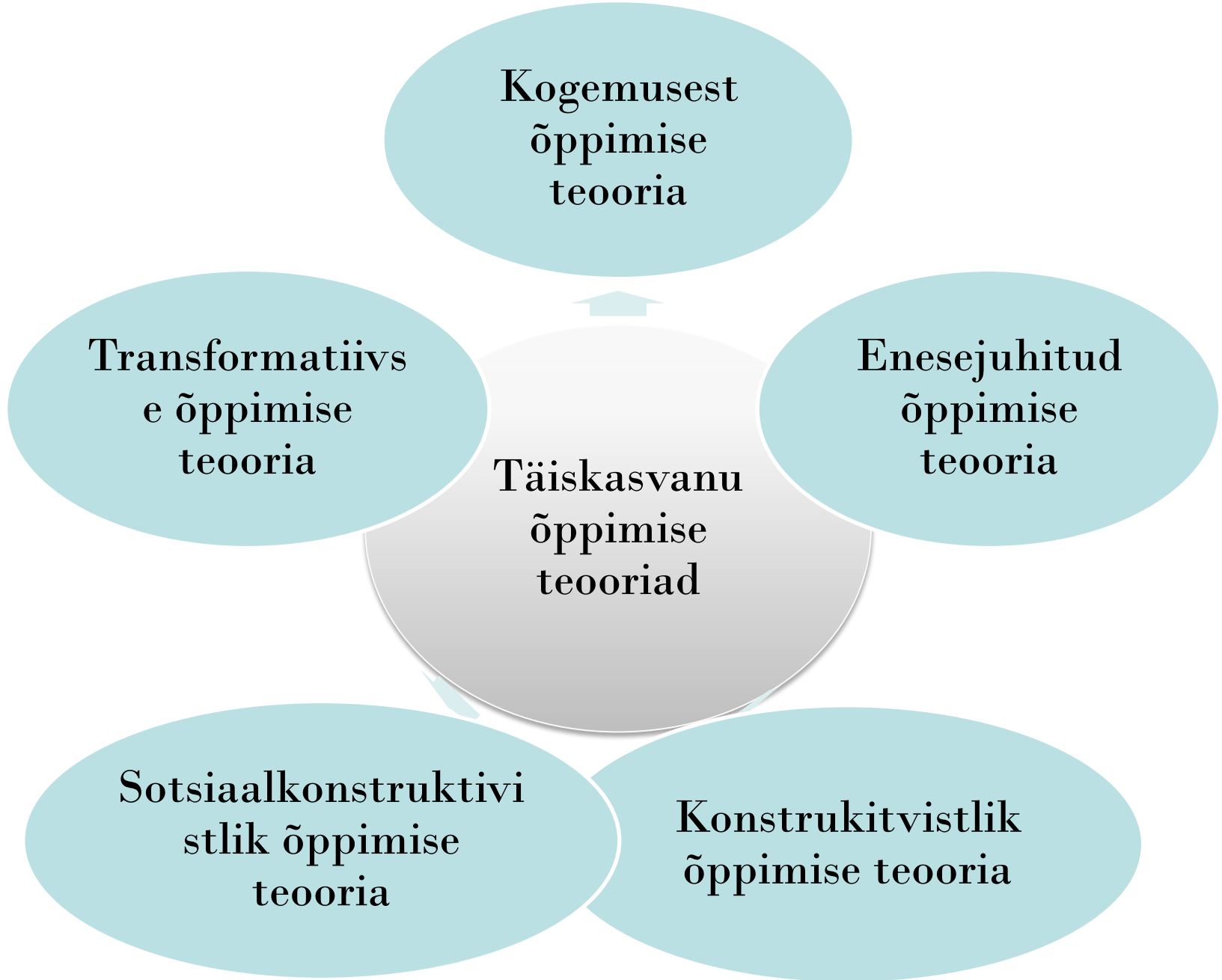
Õpiteooriate väärtus

- Erinevates õpituatsioonides on abiks erinevad teooriad
- Teooria on aluseks otsustamisel
- Teooria võimaldab mõista, mis on oluline
- Teooria võimaldab mõista, millised lähenemised toetavad õppimist teistest enam
- Võimaldab õpetaval inimesel reflekteerida, mida ta teeb ja miks ta seda teeb.

Täiskasvanu õppimise teooriad

- Enesejuhitud õppimine (Hiemstra, Grow)
- Transformatiivne õppimine (Mezirow)
- Kogemusest õppimine (Kolb, Jarvis)
- Narratiivne õppimine (kujunev)

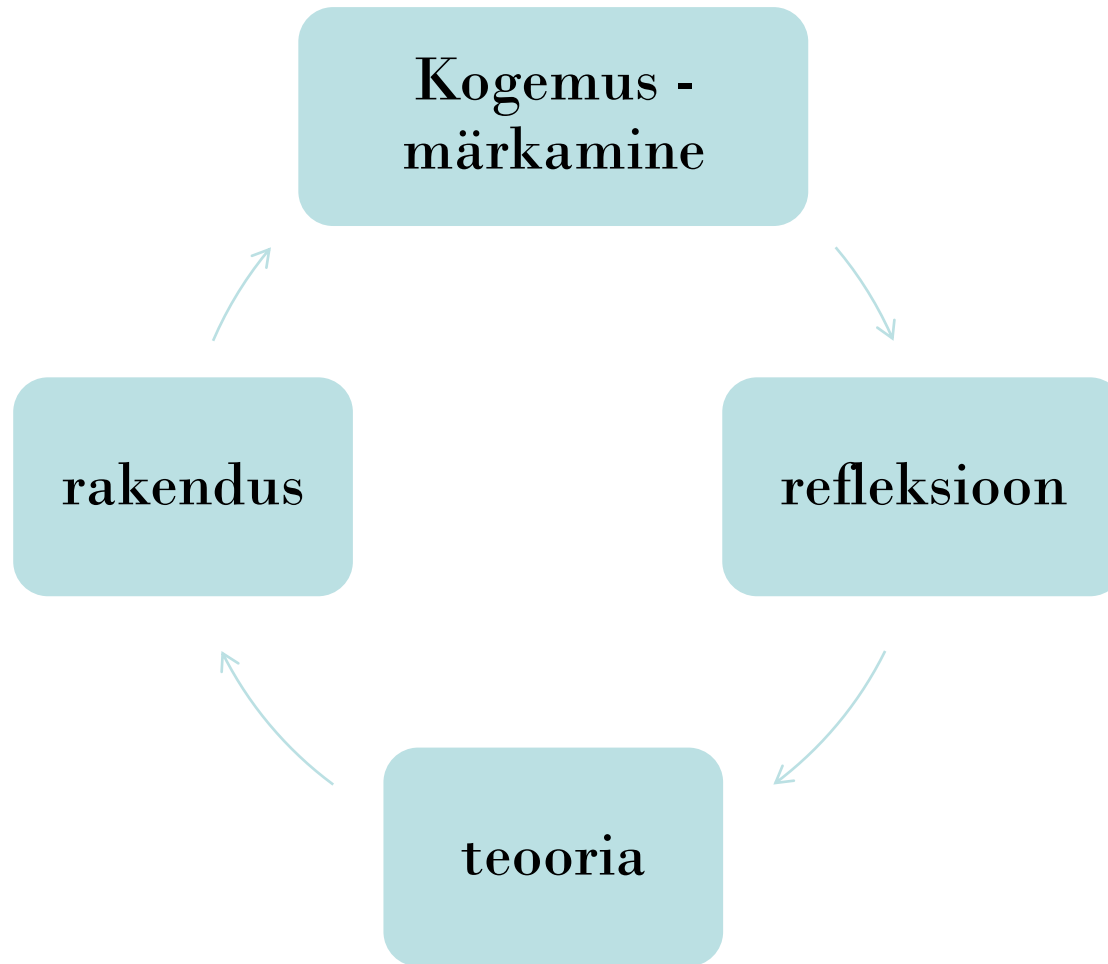
Täiskasvanu kogemus

- unikaalne elu-, biograafiline, professionaalne ja õpikogemus ning sellega seotud tähendused.
- Täiskasvanu kogemused on üldjuhul fragmentaarsed, struktureerimata ja mõtestamata.
- Kogemuste alusel on tekkinud teadvustamata mõtte- (uskumused), tegevus- ja tundemudelid, millele toetutakse, et tulla toime konkreetsetes situatsioonides.

Kogemus ja õppimine

- Õppimine algab kogemusest ja kogemisest-situatsiooni **subjektiivsest märkamisest**
- Õppimine on kogemuse mõtestamise ja kogemusele tähenduse omistamise protsess (MacKeracher, 2004,7).
- Tähendus on iga indiviidi jaoks erinev. Õppides täiendatakse, korrastatakse, laiendatakse kogemust ja ületatakse kogemuspiire (Kuurme, 1999,67).
- Inimest ei arenda kogemus, vaid kogemusele omistatud isiklikud tähendused, mis mõjutavad tegevust, käitumist ja tunnetust

Kogemusest õppimise mudel

Refleksioon

- * Refleksioon on aktiivne mõtlemise protsess
- * Reflekteerides mõtestatakse ning analüüsitakse oma toimimist ja kogemusi, seostades neid teoreetiliste teadmistega, mis aitab teadvustatult muuta seni kasutatud lahendusi, strateegiad ja toimimist (Skorobogatov 2009).

Refleksiooni tüübid ja astmed

<i>Tüüp</i>	<i>Aste</i>
Kirjeldav/tehniline refleksioon	I (kirjeldamine)
Praktiline/dialogiline refleksioon	II (vastamine)
	III (seostamine)
	IV (põhjendamine)
Kriitiline refleksioon	V (rekonstrueerimine)

Skorobogatov, 2009

Arusaamade muutuseks vajalikud eeldused

- Dialoog ja suhe
  - Mõistetavus ja tõesus;
  - Vastuvõetavus
  - Olulisus, praktilisus, rakendatavus
- (Krabi, 2003)

Õppijana toob täiskasvanu õppeprotsessi kaasa

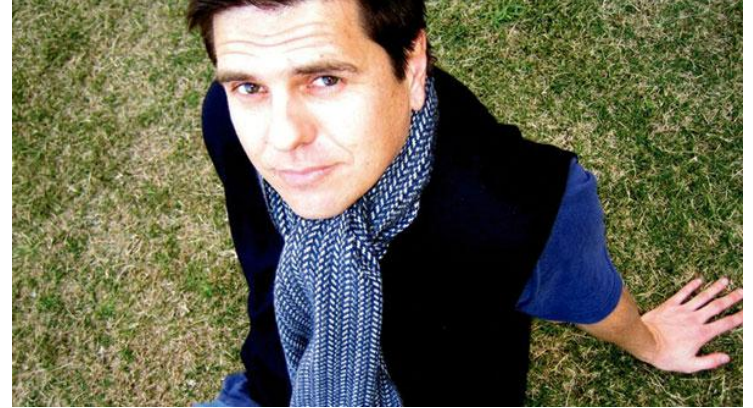
- *oma kogemused.*
- *vajadused.*
- *väljakujunenud teadmised, arusaamad, hoiakud, väärtused (maailmapildi).*
- *väljakujunenud eneseteadvuse (identiteedi) ja psühholoogilised barjäärid.*
- Need kõik on oluliseks ressursiks õppeprotsessis.
- Täiskasvanud õppijal ja koolitajal kui õppimise toetajal on vajadus mõista õppija kogemusi, kuna kogemus on õppimise ressursiks.

Koolikogemuse ja tähendused

- Minu koolikogemus: pidev läbikukkumine. Mind nimetati rumalaks juba väga varakult, sest mul olid kuulmisprobleemid, mida keegi ei märganud diagnoosida. Ma praegugi arvan, et koolitajad suhtuvad minusse nii. Ma tean, kuivõrd rumal see on, kuna ma saan aru, et inimesed, kellega ma praegu kokku puutun on täielikud vastandid, kuid mul võtab väga kaua aega, kuni ma jälle usaldama hakkan
- (väljavõte Rogers 2004).

- *Õppimine on avatud olek... Soov midagi kogeda, olla valmis millekski uueks, teistsuguseks. Ma ei oska nii ollagi, et ma midagi ei mõtle, midagi ei omanda, midagi ei analüüsi, midagi ei koge – midagi uut.*

- *Õppida saab absoluutselt kõigest, igast situatsioonist, igalt inimeselt, igas olukorras. Õppimine on vajadus täiustuda... See ei ole mitte ainuüksi õppimise küsimus, vaid see on minu jaoks üldse nagu inimeseks... saamise või ... olemise küsimus (Egon, 38, õpetaja)*

- *Õppimine on teadmiste omandamine (Laura, 22, üliõpilane)*

Kogemus ja tähendus õppimisest

- Õppimise tähendus varieerub. Marton jt (1993) klassifitseerisid kuus erinevat arusaama õppimisest:
  - Õppimine kui teadmise lisandumine.
  - Õppimine kui meeldejäätmine ja reprodutseerimine.
  - Õppimine kui rakendamine.
  - Õppimine kui mõistmine.
  - Õppimine kui millegi käsitlemine teisiti.
  - Õppimine kui muutumine isiksusena..

Vastuseis õppimisele

Õppimisele vastuseisu on kasvatusteaduslikus kirjanduses oluliselt vähem käsitletud kui õppimist (Kindred 1999).

Vastuseis õppimisele

Atherton, 2003; Jõgi

Väljakutse muutustele - vastuseis

- Muutus on pingutust nõudev protsess.
- Areng toimub sageli vastuseisu protsessi kaudu..
- Raskused arengus -> aktiivne põgenemisteede otsing.

Illeris 2003

Vastuseis õppimisele

- **Kognitiivne** – uut situatsiooni või arusaamu ei mõisteta, ei märgata või ei suudeta mäletada.
- **Emotsionaalne** – viha, ärritus, depressioon, meeleheide, süüdistus.
- Emotsionaalne seotus seniste arusaamadega on õppimisele vastuseisu peamiseks põhjuseks, seega – vastuseisu tugevus sõltub tähendusest, mida senised seisukohad õppija jaoks omavad.

Vastuseis õppimisele

NEGATIIVSES TÄHENDUSES

- Kui negatiivne käitumine, takistus, õppimisest eemaldumine.

KUI ÕPPIMISE OSA

- Kui õppimises osalemine, võimalus selleks või õpetamise tulemus.
- Vastuseis kui osa õppija tunnetus-protsessist õppimise ajal.
- Suure potentsiaaliga õppimise seisukohast.

- Koolituse läbiviimisel lähtutakse **koolituse andragoogilistest aspektidest:**
  - koolitus kui võimalus kogemuse aktiveerimiseks ja analüüsiks;
  - koolitus kui võimalus iseseisvaks mõtlemiseks ja teadmiste loomiseks;
  - koolitus kui võimalus koostööks ja aktiivseks tegutsemiseks (Jõgi ja Lõhmus 1996: 54).

Jarvise õppimise paradoks

- Inimesed, kes on omandanud, loonud end õppides, otsivad harmooniat, et võiksid käituda ennustatavalt, mitteõppivalt.
- Miks on inimeses nii suur harmooniaihalus, kui areng toimub disharmoonias?

(Jarvis 1992)

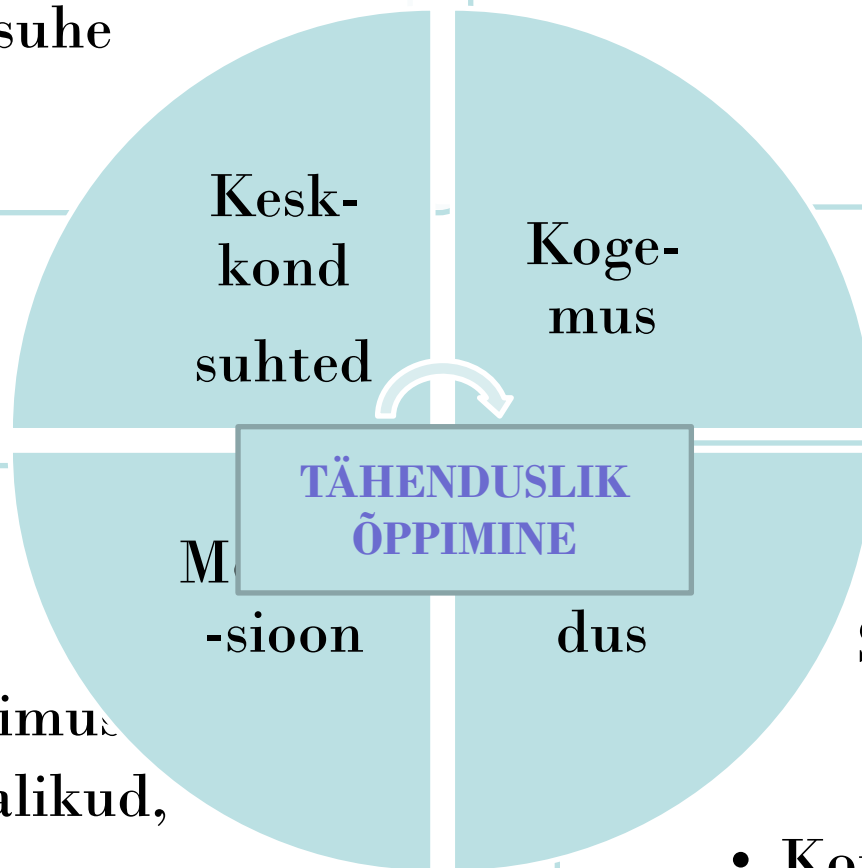
Täendusliku õppimise aspektid

koolitusel

(Muir 2001; Manninen 2000)

- Õppija-koolitaja, õppija-õppija suhe (turvalisus, positiivsus, autentsus)
- ootused

- Autentsed ülesanded
- Terviklikkus, protsessilisus

- Huvi, uudsus, uudishimu, küsimus
- Autnoomia: valikud, otsused, loov

- Seosed varasemalt õpituga, eluga, probleemikesksus
- Kontekst - mõtteviis, kasulikkus

Milliseid konkreetseid võimalusi näete andragoogilisel lähenemisel oma koolituses?

- koolitus kui võimalus kogemuse aktiveerimiseks ja analüüsiks;
- koolitus kui võimalus iseseisvaks mõtlemiseks ja teadmiste loomiseks;
- koolitus kui võimalus koostööks ja aktiivseks tegutsemiseks (Jõgi ja Lõhmus 1996: 54).

Siht, eesmärk, õpiväljund

- **Mis on siht** – kujutlus otstarbekaks peetavast suunast, millel on vaja olla kogu aeg?
- **Mis on eesmärk** - kujutlus tulevikust, mille saavutamiseks inimene rakendab tahet ja aega (seisund, kvalifikatsioon – teadmiste, oskuste, kogemuste tervik?)
- **Mis on õpiväljund, tuleb?** Milles konkreetselt avaldub?

Koolitus

- Koolitus on õppija seisukohalt eesmärgistatud protsess, mis aitab luua igale inimesele võimalused arendada ennast isiksusena ning tulla toime muutustega, planeerida ja hinnata enda elu (Karu 2001)

Eesmärk:

Määratletud muutused õppijate teadmistes, oskustes, väärtustes, seisukohtades, motiivides; inimeste teadmiste ja oskustes, isiksuse mõjutamine

Siht:

õppija iseseisvus, aktiivsus, kohanemisvõimeline ja isiksuslikult terviklik indiviid, kellel on eeldused pidevaks enesearendamiseks

→
protsess

Koolituse idee analüüsimiseks

- Mis konkreetselt näitab vajakajäämist (valitud teemas)?
- Millised on õpivajadused-ootused?
- Millised peaksid olema valitud näitajad, et need oleks rahuldaval tasemel?

Milliseid konkreetseid võimalusi näete andragoogilisel lähenemisel oma koolituses?

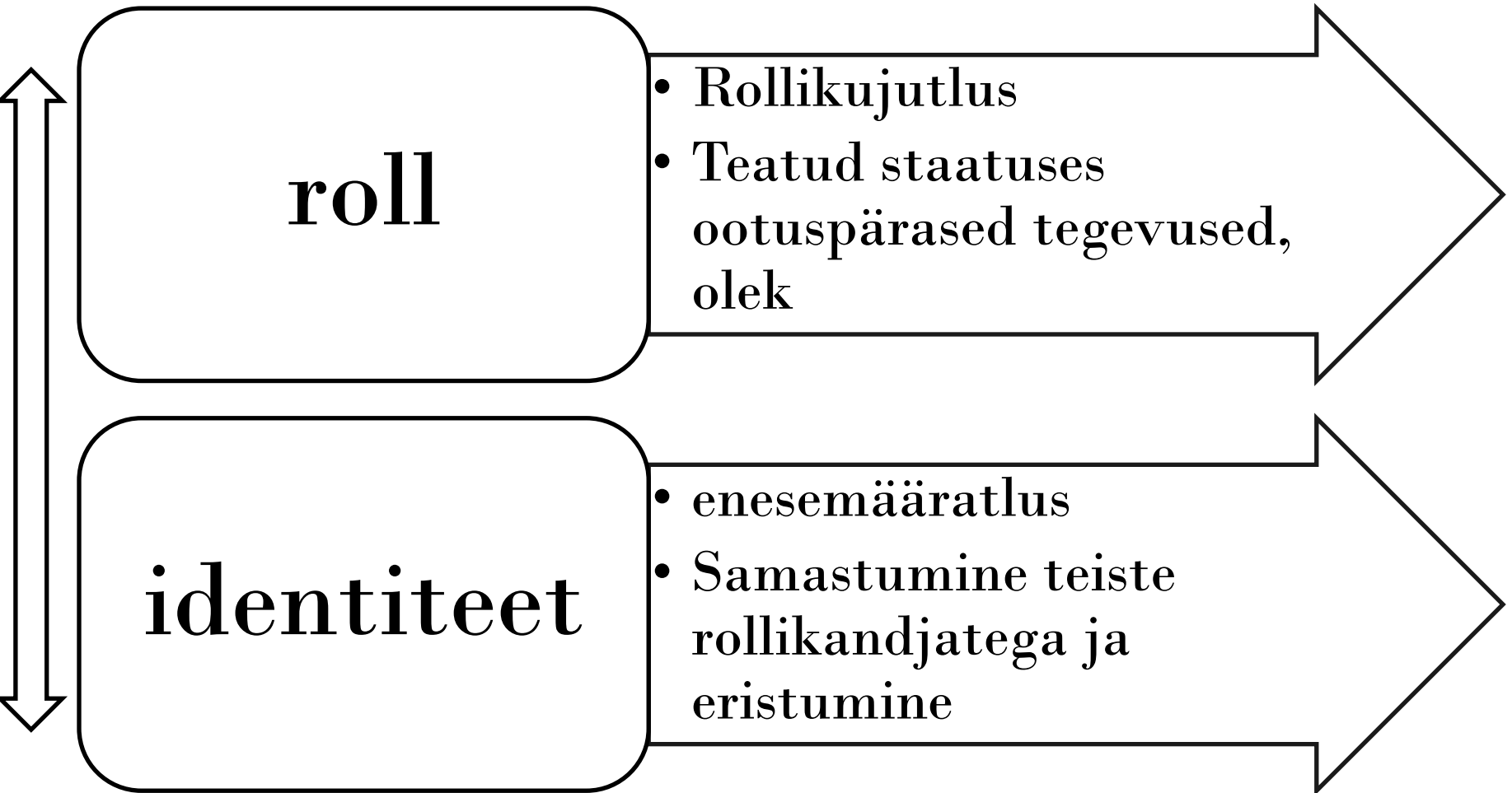
- koolitus kui võimalus kogemuse aktiveerimiseks ja analüüsiks;
- koolitus kui võimalus iseseisvaks mõtlemiseks ja teadmiste loomiseks;
- koolitus kui võimalus koostööks ja aktiivseks tegutsemiseks (Jõgi ja Lõhmus 1996: 54).

Eesmärgid-küsimused

- Kuidas tunnetada ja teadvustada end koolitajana paremini?
- Mida tähendab ja kuidas olla andragoog?

Koolitaja roll ja identiteet

3:2:1

- 3 mõtet
- 2 küsimust
- 1 otsus (tegevussamm)